

JOHN STUART MILL (1806 - 1873)

1. Biografia.

John Locke va ser el filòsof més influent del segle XIX a Anglaterra. Va ser un economista i un teòric social i polític. Tan mateix va seguir la tradició britànica de l'empirisme clàssic (de Hobbes, Locke i Hume) i de l'utilitarisme d'aquell segle.

1.1 Context històric.

L'utilitarisme sorgeix dins d'una tradició filosòfica també britànica. Com a sistema ètic, l'utilitarisme proposa principis generals i normes pràctiques per emprendre les actuacions socials i polítiques que més afavoreixen el bé comú. El liberalisme polític i les noves doctrines de l'economia política (Adam Smith) es recolzen en aquesta filosofia moral ja que també promou les llibertats fonamentals dels individus.

En el segle XIX a Anglaterra, l'utilitarisme va formar part de l'ideari de la reforma social i política que un grup d'intel·lectuals (els «filòsofs radicals») van voler aplicar en una societat que començava a sentir les conseqüències de la industrialització i el capitalisme.

1.2 Obres.

- ❖ Sistema de lògica demostrativa i inductiva (1843).
- ❖ Principis d'economia política (1848).
- ❖ Sobre la llibertat (1859).
- ❖ L'utilitarisme (1863).
- ❖ Autobiografia (1873).

1.3 Influències.

De **Bentham** accepta l'afirmació segons la qual «la natura ha posat la humanitat sota el dolor i el plaer. És a dir, només ells ens indiquen el que hem de fer i també ells determinen el que no hem de fer». Segons ell, el principi d'utilitat, proposa, com a ideal de vida ètica, «la major felicitat del major nombre de persones». És a dir, una cosa, una acció o una institució social és bona si correspon a aquest criteri, si proporciona la major felicitat possible.

Igual que Bentham, Mill diu que la **felicitat** és el plaer i l'absència de dolor i la **infelicitat** és la privació de plaer i el dolor.

1.4 Aplicacions.

Els principis i les distincions de J.S. Mill són aplicables a l'anàlisi de les lleis civils i a les relacions que s'estableixen en certes situacions ciutadanes problemàtiques.

Mill proposa que ens plantegem si X situacions són paternalistes, moralistes o es fonamenten en el principi del dany.

2. L'utilitarisme de J.S. Mill

Insisteix molt en l'aspecte comunitari de la Utilitat o de la Felicitat.

J.S Mill confia que la força de l'educació i de l'opinió pública poden arribar a modelar el caràcter de la persona perquè sigui capaç de trobar l'harmonia entre la felicitat pròpia i la col·lectiva.

J.S. Mill no busca estrictament una prova deductiva del principi d'helicitat o Utilitat, sinó que apunta a una motivació pragmàtic o psicològica: si ens hem de posar d'acord sobre el que ha de ser el fi últim de les nostres accions (ètica) posem-nos primer d'acord sobre allò que de fet sempre busquem (psicologia).

Mill, en el seu utilitarisme, entén la felicitat com "un eudemonisme construït sobre la base d'un hedonisme moral qualificat".

3. Plantejaments de J.S. Mill

Per què estic obligat a promoure la felicitat general?

- ⊗ **Motivacions externes:** les recompences provinents de creences religioses o de la societat.
- ⊗ **Motivacions internes** (o convicció personal): relacionada amb el sentiment del deure o d'obligació moral, el qual només té una demostració empírica: és «un fet real de la naturalesa humana».

Mill no entra en si aquest deure de promoure la felicitat és adquirit o innat.

No podem raonar per què busquem la felicitat, perquè la busquem per si mateixa, però sí que cal justificar (trobar una raó per acceptar tal proposició) que la nostra felicitat (el *súmmum bonum*), ha de ser la felicitat general (la felicitat del major nombre).

Quin és el límit de la sobirania de l'individu i on comença l'autoritat de la societat sobre l'individu?

Per Mill, els individus no es vinculen a la societat per cap mena de contracte, però han de respectar els interessos dels altres (els drets subjectius, de la persona). Aleshores Mill distingeix tres possibles restriccions de la llibertat.

- A. **Principi de paternalisme:** vol limitar la llibertat d'una persona pel bé de si mateixa i sense el seu consentiment.
- B. **Principi de moralitat:** vol restringir la llibertat per evitar que actui de manera immoral.
- C. **Principi del dany:** vol restringir la llibertat d'un individu per evitar que es lesionin els drets dels altres. ***en aquest cas, quan el comportament d'una persona pot afectar de manera perjudicial els interessos d'altri, es pot admetre la interferència de la societat en la llibertat personal.

4. OBRA: *Sobre la llibertat* (1859).

Va ser la seva principal obra sobre filosofia social i filosofia del dret. També és una de les fonts en què s'inspira el pensament liberal. Aquesta obra és una proclamació de la llibertat de la persona individual, entesa en els termes més estrictament liberals.

Es diferencien dos tipus de llibertats:

- ✓ Llibertat positiva: llibertat de decisió: capacitat interior de decidir de fer o no fer una cosa, o de fer una cosa o bé una altra.
- ✓ Llibertat negativa: llibertat civil o social: entesa com a absència de coacció. Entenent que hi ha coacció quan algú es veu impedit o obligat externament per un altre de fer una cosa.

Mill parteix de la llibertat negativa i diu que el subjecte que coacciona pot ser l'Estat. Estem aleshores en l'àmbit de la llibertat política i/o social (negada).

Com la vida social demana un equilibri entre els drets de l'individu i les exigències comunitàries, l'autor es planteja la possibilitat d'un principi simple que "pugui regular absolutament els tractes de l'individu amb la societat". → enuncia el **principi del dany**.

"L'únic propòsit pel qual hom pot exercir legítimament el poder sobre qualsevol membre d'una comunitat civilitzada, contra la seva voluntat, és impedir el dany dels altres. El seu propi bé, ja sia físic o moral, no és justificació suficient. No pot ser legítimament obligat a fer o a estar-se de fe quelcom perquè fóra millor per a ell."

Mill defensa que: "No té cap mena de justificació que una persona, o una colla d'elles, diguin a una altra criatura humana dotada d'ús de raó que no pot fer amb la seva vida en benefici propi allò que li plagui de fer-ne. Ella mateixa és la persona més interessada en el seu propi benestar".

5. Problemes en la filosofia de J.S. Mill

- El pas il·lícit de l'ordre dels fets a l'ordre moral
- El fet d'interpretar l'obligació moral (allò que cal desitjar) amb les característiques d'una qualitat natural (el desig).
- El fet de donar per descomptat que tothom, quan procura la seva felicitat, procura també la dels altres

6. Glossari:

Hedonisme: doctrina filosòfica que identifica el bé amb el plaer. Segons Mill és el criteri de felicitat.

Drets de la persona: llibertat de pensament, d'expressió i d'associació.

1. Explica breument (entre seixanta i cent paraules) les idees principals del text i com hi apareixen relacionades.

Si es tracta d'un fragment de l'obra *Sobre la llibertat*, ens poden fer explicar...

- ❖ Gaudir dels beneficis de la vida social comporta tenir l'obligació de contribuir al funcionament de la societat i, en particular, de no perjudicar els altres.
- ❖ Si un perjudica als altres, la societat el pot sancionar tant usant la llei, com, en els casos en que no s'ha violat la llei, per mitjà de l'opinió pública.
- ❖ Ara bé, i això és el més important que vol establir Mill en aquest fragment de text: gaudir dels beneficis de la vida social no comporta, però, cap obligació respecte al que ha de fer un individu quan la seva conducta no afecta als altres.
- ❖ Si la majoria decreta com ha de ser el comportament personal de la minoria (a) és molt probable que ho faci tenint en compte només les seves pròpies preferències i, per aquest motiu, (b) és molt probable que ho faci de forma desencertada.

Si es tracta d'un fragment de l'obra *L'utilitarisme*, ens poden fer explicar...

- ❖ Els plaers que són propis de l'exercici de les capacitats intel·lectuals humanes són d'una qualitat superior als plaers que compartim amb altres animals.
- ❖ Mill afirma que el principi de l'utilitarisme és compatible amb que es mantingui que hi ha plaers de diferents qualitats.
- ❖ Allò que permet establir que un plaer és de qualitat superior a un altre és que aquells que els coneixen tots dos, prefereixen el primer a qualsevol quantitat del segon.
- ❖ La felicitat és desitjada, i per tant, segons Mill, un fi de la conducta.
- ❖ Per a justificar que la felicitat és el fi de la conducta caldria encara mostrar que no hi ha cap altre fi (cap altra cosa que es desitgi per ella mateixa) a banda de la felicitat.
- ❖ S'ha criticat l'utilitarisme sobre la base que dir que la finalitat última de la conducta és el plaer és degradar els humans al nivell dels animals.
- ❖ Es pot respondre a aquesta crítica observant que hi ha plaers de diferents tipus, que els humans tenim accés a plaers que un animal no pot experimentar. Aquest tipus de plaers que només els humans poden experimentar són qualitativament més desitjables i valuosos.

2. Expliqueu breument (entre cinc i quinze paraules en cada cas) el significat que tenen en el text les expressions següents:

Consentiment tàcit: haver acordat determinada cosa sense haver-ho dit explícitament, sinó simplement, que es sobreentén. Per exemple, per la conducta que s'ha seguit.

Ser castigat per l'opinió: que els altres membres de la societat reprovïn a algú que no s'ha comportat de forma adequada (encara que potser no hagi violat cap llei).

Apetits animals: els desitjos que tenen els animals que provenen de diferents necessitats biològiques, com ara la inclinació a veure, menjar, o reproduir-se.

Felicitat: plaer i absència de dolor.

Desitjable com a fi: que és desitjable per ella mateixa, i no perquè permet obtenir una altra cosa.

Principi d'utilitat: el principi que diu que el plaer i sols el plaer és allò que té valor intrínsec positiu / el principi que diu que en cada moment s'ha de fer aquella acció que, entre totes les possibles, serà la que aportarà el màxim de plaer (i absència de dolor).

Avantatges circumstancials: avantatges que depenen de factors que no són essencials. / avantatges que uns plaers tenen sobre altres per qüestions secundàries i no per la qualitat mateixa del plaer.

Paritat: igualtat entre dos graus o dos termes.

3. Parleu sobre els aspectes del pensament de John Locke encara que no apareguin explícitament en el text.

«Però no és adequat plantejar-se aquesta qüestió quan la conducta d'una persona no afecta l'interès de cap altra persona.»

- Els aspectes bàsics del liberalisme de Mill.
- Distinció entre llibertat jurídica i llibertat social.
- Les raons que justifiquen que la societat de vegades pugui intervenir o sancionar les conductes d'un individu.
- La societat no estarà legitimada a intervenir en la conducta dels individus en la mesura que aquesta no afecti als altres.

«És totalment compatible amb el principi d'utilitat reconèixer que alguns tipus de plaer són més desitjables i més valuoses que altres.»

- Què diu el principi utilitarista.
- Característiques de la proposta utilitarista (cal maximitzar la felicitat general no sols la de qui fa l'acció; s'avaluen les accions, no les intencions de qui les fa; etc.)
- La felicitat com a plaer i absència de dolor.
- La distinció entre plaers d'ordre superior / ordre inferior.
- La justificació que hi ha plaers de diferent ordre.
- La noció de "jutges competents".

«La felicitat és desitjable i [...] és l'única cosa desitjable com a fi».

-L'explicació del principi utilitarista, i de la noció de felicitat com a plaer i absència de dolor.

-La "prova" de Mill que la felicitat general és un fi de la conducta (aquesta prova inclou, de forma crucial, el pas de la premissa que la felicitat és desitjada, a la conclusió que la felicitat és desitjable, i d'aquí a que la felicitat és un fi de la conducta) (iii).

-La justificació que tots els altres fins de conducta són part de la felicitat.

«Reconèixer que algunes espècies de plaer són més desitjables i més valuoses que d'altres resulta del tot compatible amb el principi d'utilitat»

- Explicació del principi d'utilitat.
- En què consisteix, segons Mill, la diferència entre els plaers de qualitat superior i els de qualitat inferior. Motivació per introduir aquesta distinció.
- Esmentar que, segons Mill, la distinció de plaers és coherent amb el principi d'utilitat.

4. Compareu la concepció de Mill amb la concepció sobre aquesta mateixa qüestió d'un altre autor/a destacat de la història de la filosofia occidental.

Concepció sobre la moralitat.

Com hem d'actuar.

El bé (o allò que té valor per ell mateix).

Allò que fa que una societat sigui justa.

5. Expliqueu si esteu d'acord o en desacord amb Locke quan afirma que...

Forma

- Malgrat les diferències generalitzades que mantinc amb el plantejament de Locke, sobretot pel que fa al seu [...] i la seva valoració sobre [...], coincideixo amb aquesta apreciació sobre [...].
- Ara bé, sota el meu punt de vista [...]
- En aquest sentit assumeixo una postura més aviat [...]

Cos

- "Per a cada persona la seva pròpia felicitat és desitjable"
- "Per a cada persona, la felicitat de tots (i no sols la d'aquella persona) és desitjable"
- Comentar si el principi Utilitarista ("fes allò que maximitzarà la felicitat general") és adequat o no.

Exemple

«És millor ser Sòcrates insatisfet que un ximple satisfet.»

«A vegades estem moralment obligats a fer una determinada acció, tot i que aquesta acció no sigui la que generarà més plaer»